

NAS

1932

1931

ZVITOK

ROD

LETNIK ŠT. 6

REŠITVE UGANK V 5. ŠTEV. »NAŠEGA RODA«:

Rešitev Križaljke: Vod.: 1. raj, 2. paket, 3. jem. — Navp.: 1. raj, 4. Rakek, 5. jem. Zlogovnica: 1. Jugoslavija, 2. jagoda, 3. davica.

Križaljka »Srnljak«: Navp.: 1. ost, 2. mi, 3. dar, 4. ne, 5. klas, 6. uk, 7. ič, 8. dan. — Vod.: 7. in, 8. da, 9. smodnik, 10. ti, 11. luč, 12. srnljak.

Rebus: Največ sveta otrokom sliši slave.

Rebus: Luč in zrak iz hiše ti vse boleznj prepodi.

Rešilci vseh ugank: Anton Lavrenčič, Dolnja Lendava; Strukelj Miroslava, Borovnica; Kosar Franc, Negova; Šivec Berta, Sv. Katarina; Murko Štefka, Rogaška Slatina; Julka Kovač, Preserje; Mihael Playčak, Sv. Rok; Tone Stajanko, Ljutomer.

4 uganke so rešili: Mirko Bračič, Ptuj; Tonček Dolinar, Ljubljana; Čemažar Anica, Malavas; Pepca Perme, Grosuplje; Poljanšek Polde, Petek Anton, Škrber Jože, Bartol Anton, Silc Edvard, Krže Drago in Gruden Franc iz Ribnice.

3 uganke so rešili: Antonija Šketa, Trnava; Pepe Kramberger, Sv. Lenart; Kadunc Olga, Grosuplje; Anica Lovšin, Ribnica; Kalond Herbert in Josip Gonca, Maribor; Ljudmila Povše, Orla vas; Terezika Cigan iz Prekmurja; Karel Gselman, Črešnovci; Franc Čeh, Alojzij Kolbič, Sv. Lenart.

2 uganki so rešili: Košir Milan, Brod; Joško Ančik, Ribnica; Boc Karla, Vransko; Sitar Malči, Stožice; Marija Škrinjar, Hardek; Kecelj Jože, Ježica; Petrič Angela, Lj., Teraž Pepl, Sevnica; učenci II. r. drž. nar. šole v Tešanovcih; Cesar Franc, Sv. Rok; Ivo Perger, Rog. Slatina; Dorna Aga, G. Bistrica; Koh Angela, Vransko; Pavel Uršič, Gor. Logatec; Jemec Slavko, Moravče, Zoran Tevž, Gor. Logatec; Dobovšek Anton, Ježica; Komar Stane in Sedevič Angela, Malavas; Dobovšek Adolf, Zorman Peter in Poštuvan Stana, Stožice; Cian Ferdinand, Kočevje; Ljubič Anton, Sp. Slivnica.

KRIŽALJKA »PIRH«

Sušnikova Milena, Novo mesto

Besede pomenijo navpično: 1. živalski glas; 2. predplačilo; 3. trdilnica; 5. kos lesa; 6. ni velika; 7. so v dimniku; 8. spomladi se vrbova šiba; 10. nikalnica; 11. prislov kraja; 13. prometno sredstvo; 16. del srajce; 17. žito; 18. predlog; 19. končnica samostalnika moškega spola.

Vodoravno: 1. mesec; 4. čas; 5. dolžinska mera; 7. pomožni glagol; 9. rastlina, iz katere se naredi platno; 11. prislov kraja; 12. velikonočni pozdrav; 14. trdilnica; 15. vzklik; 16. števnik; 18. suha trava; 20. prislov kraja; 21. del obraza.

»Naš rod« izhaja osemkrat med šolskim letom in ga prejemaajo naročniki »Mladinske matice«, ki plačajo letno naročnino za list in publikacije »Mladinske matice« Din 22-50, v 9 mesečnih obrokih po Din 2-50.

List izdaja »Jugoslov. učiteljsko združenje« — sekcija za Dravsko banovino v Ljubljani, zanjo odgovarja Ivan Dimnik.

Glavni in odgovorni urednik: Josip Ribičič.

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica šte. 6.

Tisk Učiteljske tiskarne v Ljubljani (predstavnik Francè Strukelj)

ANDREJ DEBENAK:

Gregorčič - Gruntarjeva knjižnica v Ljubljani
JUTRO

Svetloba prvih žarkov je objela hribe, polja in koč, viničarije in blatne kolovoze...

Iz hribovske vasi se je odmaknilo dvoje majhnih postav, vsaka z nahrbtnikom in šibnatim jerbasom.

Mudi se jima. V sosedno šolo na polje se jima mudi. Tam ima vsak učenec kos kruha. Tam otroci ne vedo, kako je v hribovski šoli, kjer otroci med seboj drug drugega prosijo drobtin.

S trudnim korakom in bojaznijo sta dosegla šolo. Dolga je bila pot.

V šoli na polju je završelo. Stotero oči je uprtih v mala odposlanca hribovske šole. Petdesetero src posluša zgodbo hribovskih otrok, ki nimajo ne potic ne pirhov ne kruha.

In sežejo roke pod klop: »Nata! Za brate in sestre!« Debelita se nahrbtnika, polnita se jerbasa.

Fanta sta vtoglava. Zahvaljevati se ne znata. Le smehljata se. Ko ju je vzela cesta in ju zastrla s hišami, je pritekel mal šolarček za njima. Izposodil si je bil denar in jima kupil žemljo.

Zunaj pa je dobra roka pripela sonce visoko nad hribovsko šolo, ko sta nosila med ponižne koč in viničarije odmev pesmi, ki je v vseh otroških srcih...

ANICA ČERNEJEVA:

MAMICA PIŠE TETI

Hvala za pismo.
Odpisali nismo,
je dela čez glavo...
Vse nam je zdravo...
Vse gre po sreči,
vedno smo večji:
Draga
že pridno pomaga,
Peter
je hiter ko veter,
Mira

se včasih prepira,
Saša
je dušica naša,
Joško
že hodi po moško,
kmalu bo konjčka zajahal,
k tetki jo bo primahal.
Sladkih pogač mu pripravi,
celo hišo pozdravi,
pa se še kaj oglasi
pri svoji sestri na vasi.

6.

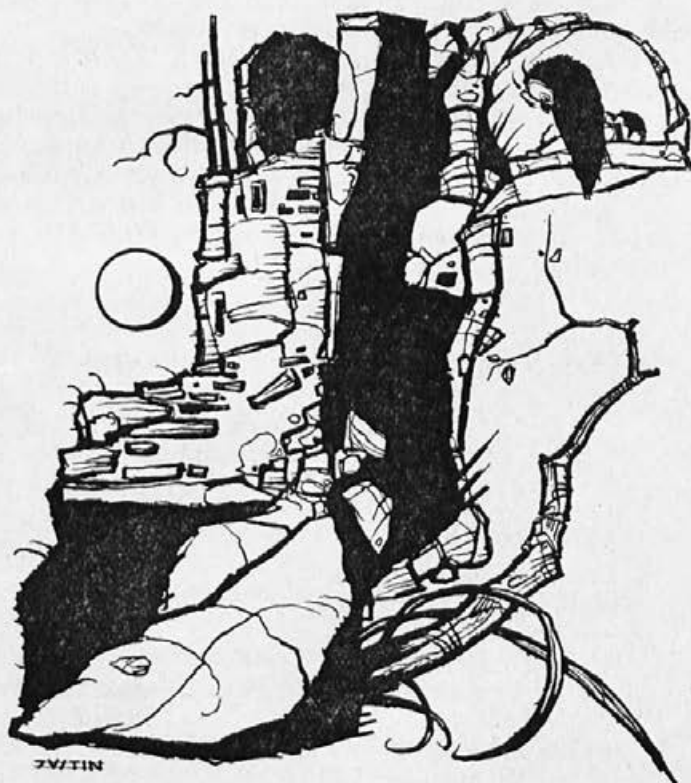
revidno je stopala lisica navkreber, še previdnejše sta ji Regar in Kvakar sledila.

Vedno gostejše je postajalo drevje in vedno temnejša in trudapolnejša pot skozi gozd.

Na vrhu se je lisica že s težavo prerila skozi grmovje med drevjem. Tu je obstala in dvignila glavo. Nosnice so se ji začele širiti in oči so se ji zasvetile.

Visoko skalovje ji je zapiralo pot. Vrh skalovja je molel napol porušen stolp svoje razjedene stene proti nebu. Par metrov od tal, med skalovjem je zijala v steni velika, temna odprtina. Prostor pred njo je bil skoro raven in postal z vejami, okleski, dračjem, protjem in mahovjem. Na tej podlagi so dremale tri belkaste kepe. Ob strani, na najskrajnejšem robu pa je čepela velika sova. Strigla je z mehкими uhlji in gledala na bele kep v gnezd.

Največja izmed treh kep se zgane in iz belega puha se prikaže glava z velikimi okroglimi očmi in močnim kljunom. Bil je to najmočnejši sovin sin. Odprl je kljun, pogledal mater in zaskovikal: »Lačen!«

Tudi ostala dva sta se zganila in vstala: »Lačna!«

»No, no,« je tolažila stara, »saj ste komaj povečerjali!«

Res so vsepovsod okoli gnezda ležali ostanki večerje — kosti raznih živali. Nekateri so se še maščobno svetili. Starka je zgrabila te kosti in jih vrgla po steni navzdol k drugim na kup. Tu, pod skalo so ležali in se kopičili vse križem ostanki zajcev, rac, jerebic, podgan, žab, kač in vsemogočih ptičev. Nenasitna je sovja mladež!

Najstarejši je bil najpožrešnejši. »Hu-u« je vpil. »Mama, lačen!«

»Mir, da mi koga ne privabiš s svojim vpitjem!« je karala mati in tolažila: »Potrpi, vsak čas se vrne oče pa ti prinese kaj!«

Ali mladič se ni dal utolažiti — začel je vpiti na vse grlo in brata sta mu pomagala.

Nastalo je tako vpitje, da sta Regar in Kvakar, ki sta bila skrita v grmovju, trepetala strahu.

Sova je namršila obrvi in se odločila, da gre in poišče kak grizljaj za prvo silo. Razpela je mogočni krili in neslišno odplula med drevjem.

Komaj se je sova odstranila, že je skočila lisica naprej. Skakaje od skale na skalo, se je spretno bližala gnezdu. Že se je vzpela na polico, ko je nad njo zašumelo.

Oče mladičev se je bil vrnil. Naglo je izpustil iz kljuna mlado račko pred najhujšega kričača in se zagnal v lisico. Jezno pihajoč in z namršenim perjem jo je začel obdelavati z ostrimi kremplji in sekati v njo z močnim kljunom, vedno se izogibajoč njenega ostrega zobovja. V hipu je bila lisica vsa krvava. Še parkrat je hlastnila po sovi z ostrimi zobmi, potem pa se je urno okrenila in zbežala po skalah navzdol ter izginila v gozdu.

Sovan je še enkrat zapihlal za njo, potem pa sedel na skalo in stražil.

Ne dolgo in tudi sova se je vrnila. Prinesla je debelo miš in jo vrgla drugemu kričaču v kljun. Sovan jo je okaral, ker je bila pustila mladiče same in ji povedal, kako in kaj je bilo z lisico. Že je razpel peroti, da poišče hrane tudi za tretjega kričača, ko zapazi pod skalovjem naša dva odposlanca.

Žabca sta bila koj po boju med lisico in sovanom stopila pod skalovje. Počakala sta, da se zakonca pogovorita, nato je Regar prišel:

»Pozdravljen, kralj noči! Odposlanca žabjega rodu sva ravnokar gledala tvoj veliki boj z lisico. Veseliva se tvoje zmage in ti kličeva: le tako naprej! Takega junaka bi bil naš rod vesel! Zato te prosiva, da greš z nama in postaneš naš starešina.«

Sovan in sova sta zazijala od začudenja!

»Ne, kaj takega pa se mi še ni pripetilo! Ljube žabice so prišle k meni v goste!« je zaskovikal sovan in gledal s svojimi očmi navzdol.

Nato pa je dregnil sovo s perotjo pod rebra in odgovoril Regarju:
»Ljubček moj zeleni, čakaj, da te objamem!«

In je v lepem loku prifrčal do Regarja, ga prijel s kljunom sredi telesa in odnesel v gnezdo. Tu je dejal tretjemu svojemu sinu: »Na!« ter mu vrgel Regarja v kljun.

»Kvakar na pomoč! Izdajstvo!« je zagrgral Regar, potem pa umolknil, kajti najmanjši sovan se je z njim že davil.

Ko je Kvakar zaslišal Regarjevo grgranje, jo je ubral po bregu navzdol, da se je kar kadilo za njim. Pribežal je do luže, ki je bila k sreči še ostala od zadnjega dežja. Globoko se je zaril v blato, kajti dobro je bil slišal nad seboj prhutanje sovana, ki ga je iskal, da odnese še njega v gnezdo.

Noč se je bila umaknila dnevu, ko je Kvakar pokukal iz blata in splaval na suho. Tu je s trepetajočim srcem prisluhnil. Vse tiho!

»Zdaj mi bodi usoda milostna!« je pomolil in se v velikih skokih pognal naprej po bregu navzdol, skozi gozd, preskočil studenček, pretekkel zelenico, zasopihal preko trate, preplaval potok in skočil z glavo naprej v domač jarek. Tu se je zaril v blato in od vsega hudega zaspal.

Spal je do večera.

RUDOLF KRESAL:

HČI CESTNEGA POMETAČA

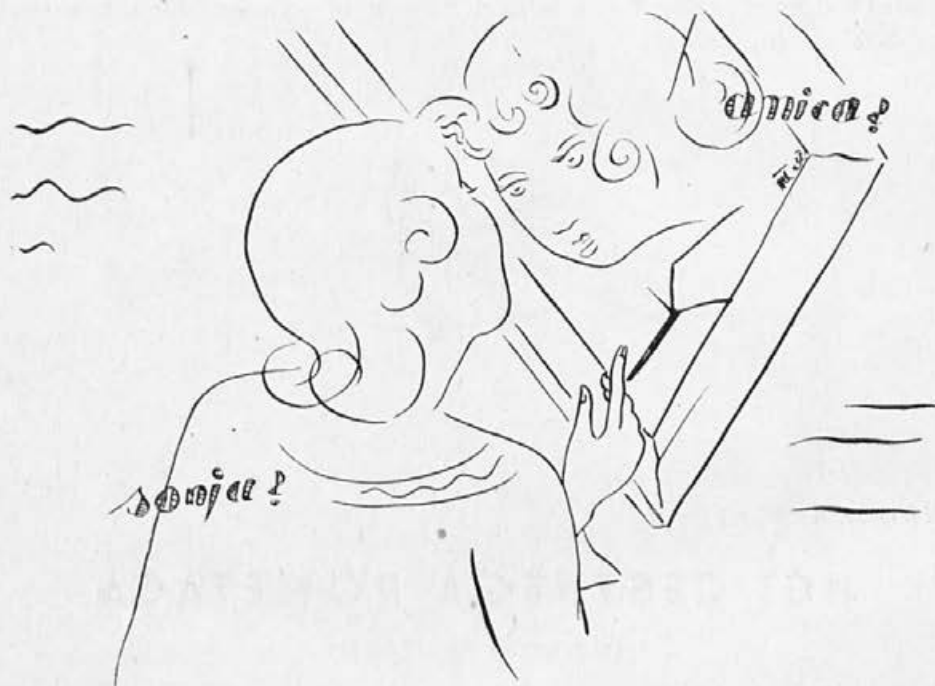
(Ilustriral M. Maleš.)

Ljudje so ji rekli Sonja, v resnici pa ji je bilo ime Anica. In časih, kadar se je pogledala v zrcalo, v staro, razbito zrcalo, ali pa če je pomislila na samo sebe, se ji je pripetilo, da ni vedela, ali je Sonja ali Anica. Pa čim bolj je mislila, tem bolj se ji je zdelo, da ni ne Anica ne Sonja. Čez nekaj časa se je obeh imen privadila. Ljudje, tuji ljudje so ji rekli Sonja, oče pa jo je klical Anica. Vendar občutek, da ni ne prvo ne drugo, je bil vse močnejši. Tako je počasi v njej raslo prepričanje, da je nekaj povsem drugega, za kar so jo imeli tuji in domači ljudje.

Bila pa je hči cestnega pometaća. Očetu so vsi rekli: pometać. Ali s to besedo ga nihče ni hotel žaliti. »Pometać« so mu rekli le zato, ker niso vedeli ne kako mu je ime ne kakšen priimek ima. Bil je velik, močen mož z dolgo brado in dolgi, temni lasje so mu padali na čelo in tilnik. Njegov obraz je bil nenavadno resen. Le malokdaj je s kom izpregovoril kako besedo. In kadar ga je kdo videl pometati podnevi ali ponoči trg pred mestno hišo ali široko cesto tu ali tam, se ni mogel ubraniti občutka, da je ta mož nekoč moral biti nekaj povsem drugega. Njegova visoka, krepka postava, svetle oči in lepo

oblikovane roke so razodevale človeka, ki je nekoč moral imeti lepše življenje — in je bil bolj vajeen ukazovati kakor ubogati.

Ali nihče ne ve, kaj ga v življenju čaka. Ta mož, ki je pometal ceste, dan za dnem z veliko brezovo metlo, se je rodil daleč na severu, v nekem ruskem mestu kot knez. Ko je dorasel, je postal vojak, visok dostojanstvenik, ki je dajal nasvete samemu carju. Pa je prišla velika vojna in je Rusiji vzela carja, temu možu pa vse bogastvo in vse časti. Zraven mu je umrla še žena, Ankina mati. In s to edino hčerko je brez strehe, brez zemlje, brez domovine, kakor kak ubežen kralj

pribežal v tujo deželo in postal cestni pometlač, da mu Anica ni umrla od gladu.

Časih, kadar pometla, priteče k njemu sredi sončnega dneva Anica in ga prime za roko. Mož se sredi dela ustavi, metla mu pade iz rok, pogled pa mu obvisi na zlatolasi Ankini glavi. Nekaj časa strmi nepremično v svojo edinko. Iz oči mu sije žalost. Čudno, tako čudno svetlo se mu leskečejo, kakor da bo zdaj-zdaj iz njih po razoranih licih zdrknila solza.

O, saj ni nič. Veliki, močni mož skuša vso bol skriti. In jo skrije. Sonce sije tako lepo. In Anica se mu tako nebeško smehlja. Glej, zdaj se sklanja, da bi očetu pobrala veliko, težko metlo. Pa jo oče prehití, da bi si Anka ne umazala svojih lepih, belih rok. Nato se oče rahlo dotakne njenih zlatorumenih las. Samo dotakne se jih. Ve, da so njegove roke prašne, in da so Ankini lasje svetli kakor iz suhega zlata. Potem pa ji tiho, smehlja se pravi:

»Anka, pojdi domov! — kmalu pridem.« — In čez malo časa se mu utrga: »Ali je doma vse v redu?«

Anica pokima in pravi:

»Vse! — Vse je v redu!« In Anica zaihti in odhiti vsa žalostna domov. Lepa, mala knežna — pometačeva hči.

Tako priteče vsak dan pred kosilom k očetu, ki pometa trg pred mestno hišo, kjer branjevke prodajajo zelenjavo. Tako se vsak dan malo pogovarjata sredi ceste. In očetu je vsak dan bolj hudo, ko vidi, kako raste Anka kakor velika lepa roža vse lepše in se bo nekega dne razcvetela v krasen cvet.

Opoldne, ko se oglasijo vsi cerkveni zvonovi, pride oče domov. Veliko, težko metlo postavi v vežo. Zatem poišče ščetko in si razpraši obleko. Nato pa stopi v sobo. Njegov obraz je en sam nasmeh. Še poln je tistega veselja in prikrite žalosti, ki mu jo Anka vsak dan sredi ceste povzroča s svojim dobrim, otroškim obiskom.

O, Anka že ve, kaj je prav. Gospodinja je. Kuha in pometa. Časih po ves dan pospravlja, tako da ni v vsej sobi opaziti najmanjšega praška. Tu pa tam se kar blišči. Očetu se zdi, da je Anka prava kneginja sredi vsega tega bornega sveta. Ena sama soba je, ki je kuhinja, jedilnica, sprejemnica in spalnica — vse hkrati. Pa vendar vlada v njej grajski red. In očetu je pri duši kar lepo in nič hudo ne pogreša razkošnih palač, velikih dvoran, ki jih je imel tam daleč v ruski deželi. Smehlja se in gleda Anko, ki nosi na mizo krožnike in pribor, potem v beli posodi vročo juho. Pa se pripeti, kadar je Anka hudo zaposlena in ne gleda skrivaj očeta, da se mu utrne svetla solza. Tedaj misli oče:

Kaj bo z Anko, če on zboli — ali umre?

Ali Anka je že pri njem in mu ne da misliti žalostnih misli. Pogleda ga s svojimi dobrimi, svetlimi očmi, nasmehne se mu s svojimi rdečimi ustnicami — da je oče kar zamaknjen in za nekaj časa pozabi vse skrbi.

Tako sta živela poleti in v pozno jesen. Listje se je raz dreves obletelo. Sape s severa so zapihale v mesto. Ljudje so se zavili v tople suknje in kožuhe. Ankinemu očetu pa se je nenadoma pomračil obraz. Oči so se mu globoko vdrle, da so bile videti kakor dve globoki, temni votlini, sredi katerih sta goreli dve majhni, drobni lučki. In ko se je nekega dne vse nebo nad mestom pokrilo s sivobelimi oblaki, ko so pričele padati prve snežinke — je oče legel in rekel Anici:

»Anka, zdaj pa nič ne vem, če bom jutri mogel z doma!«

Ko je to rekel, se je stresel, zazeblu ga je po vsem telesu — in več ni mogel povedati. Srce mu je uklenila ostra bolečina, grenka skrb za Anko. Zakaj od svoje borne plače, ki jo je prejemal kot cestni pometač, si ni mogel za hudo uro nič prihraniti.

Anka pa je vse to vedela. Bila je šele osem let stara, pa je že vse vedela. Sladko se je očetu nasmehnila in rekla:

»Ne, oče! Saj ni tako. Nič hudega ni.« — In po teh besedah ga je tako čudno poredno pogledala, da je oče ostrmel. Anka pa je šla po prstih od njegove postelje k svojemu ležišču. Malo je postala, se ozrla k očetu, se mu spet čudno, poredno nasmehnila — potem — kakor bi mignil — je od nekod — morda izpod zglavja, potegnila majhen zavojček. Spet se je po prstih vrnila k očetovi postelji, sedla

na rob, in očesci sta ji stali tako poredno, tako čudno poredno, da se je celo oče moral nasmehniti tej njeni skrivnostni hudomušnosti. Ustnice so mu skoro neslišno zašepetale:

»Kaj pa je, Anka?«

»Nič! Nič ni!« je Anka zažvrgolela. Nato pa je z bliskovito naglico, s skoro mrzličnimi rokami razvila zavojček. Nekaj trenutkov je bilo slišati le rahlo šumenje starega, zmečkanega papirja. Zatim pa je povsem iznenada srebrno zazvonilo — in na očetovo odejo se je iz Ankinih rok usula toča srebrnih novcev.

Oče je ostrmel. Ni mogel verjeti, da je toliko denarja pri hiši. Pogledal je Anko, ki se je tiho smehljala — in je takoj vse razumel.

Anka je vse to bogastvo prihranila, kadar ji je oče dal denar, da je na trgu kupila to in ono za dom. In tačas, ko je oče zbiral misli, se od presenečenja skušal zavesti, je Anka štela.

»Ena, dva, tri, pet, sedem, devet, deset, dvanajst...« Štela je in štela, in naštela je polnih sto in petnajst dinarjev. Proti koncu ji je glas vse bolj od notranjega razburjenja in zadovoljstva, da more očetu pomagati, podrhteval. Ko pa je končala, je opazila, da sta se očetu utrnili dve veliki solzi. Tedaj se ni mogla več premagovati, zgrudila se je s svojim drobnim telescem na očetove prsi in zaihtela. Ali to njeno ihtenje ni bilo več ihtenje otroka. Ihtela je kakor velika žena, ki ve, kako je časih hudo na svetu.

Ponoči pa ni mogla spati. Spomnila se je čudnih stvari. Pred seboj v temi je videla visoke bele palače, velike dvorane polne zlata in dragocenih preprog. In okrog nje so se sukale lepe gospodične in ji stregle. O, in kakšen je bil oče. Na njem se je od samega zlata

vse leskatalo. Nosil je dolgo, zlato sabljo in na prsih je imel dolgo vrsto velikih kolajn. In čudne vonjave so se širile okrog nje. Videla je tudi mater, ki je hodila kakor kraljica s krono na glavi in ukazovala zdaj resno zdaj smehljaje se. O, kakšen je bil ta svet poln razkošja! Ali je Anka sanjala?

O ne, Anka ni sanjala. Tako je bilo nekoč, pred veliko vojno. — Ali ko se je zjutraj zbudila, je mislila, da je sanjala.

Pa tudi oče se je vsega tega spominjal. On ni sanjal. Nekoč je bil knez, ki je dajal nasvete samemu carju — zdaj pa je cestni pometlač.

FRAN MILČINSKI:

POLDRUGI MARTIN IN RAZBOJNIKI

(Ilustriral I. Vokáč.)

Je dejala mati: »Sinek Martinek, hiša je nama pogorela, brez denarja ne moreš postaviti druge. Stara sem, ni me skrb zame, pri sestri, tvoji teti, bom našla kot za stare dni. Žal pa mi je tebe, sinek, da boš moral po svetu in te bodo tuja vrata bila po petah.«

Je odgovoril Poldrugi Martin: »Nič se ne bojte, mati, ne bodo me tuja bila po petah in ni treba, da me, saj so domača še ostala cela.«

Pobral je s pogorišča domače duri, naprtil si jih je na hrbet, da so mu segale do peta, poslovil se je od matere in šel, da si drugod poišče službe in kruha.

Šel je in koder je hodil, povsod so mu po petah tolkla domača vrata in je bil zadovoljen in vesel, da niso bila tuja, kakor mu je prerokovala mati.

Gledali so ga ljudje, majali glavo in ga izpraševali. Pa jim je razodeval, čemu ima na hrbtu domača vrata. Smejali so se mu, dali so mu kruha v malho in veleli naprej. Dela pa niso imeli za fanta, ki mu duri bijejo ob pete. Niso imeli zanj dela ne pri prvem, ne pri drugem, ne pri tretjem gospodarju.

Pride zvečer do četrtega gospodarja in vpraša po delu. Ta gospodar je bil skope sorte. Ogledal si je fanta z durmi na hrbtu in si je mislil in je računal: Fant je močan kakor bik, pameten tudi toliko — taki so včasih dobri za delo. Plačal jim pa, kolikor hočeš, saj ne poznajo denarja in njegove veljave. — In je dejal: »Fant se mi smiliš, ne podim te, lahko ostaneš pri hiši. Za večerjo pa pojdi spat! Videla bova, kaj nama prinese jutro.«

Poldrugi Martin je bil truden, šel je na seno in zaspal brez večerje.

Mu je drugo jutro dejal gospodar: »Ne polenčka nimam na tnalu, da bi mogel in nama skuhal zajtrk. Tjale v hrib morava najprej po drva. Kar vpreži štiri vole in pripelji za menoj! Preden prideš, bom posekal par dreves.«

Je vprašal Poldrugi Martin: »Kako jih naj vprežem, vole?«

Je rekel gospodar: »Močnejša dva spredaj, druga dva zadaj!«

Gospodar je vzel sekiro in stopil v hrib. Poldrugi Martin se je lotil voza in volov. Močnejša dva je vpregel pri obeh, druga dva na zadnjem koncu in jih je vpregel tako, da so bili z glavami obrnjeni drug od drugega, in niso nikamor prišli.

Potekla je ura, potekli sta dve, se je vrnil gospodar. »Kaj počenjaš, prismođa?«

Je odgovoril Poldrugi Martin: »Voli nočejo brez zajtrka v hrib! Pa jim tudi ni treba: bolj so pametni, kakor sva midva — saj je dovolj še drv pod ognjiščem.«

Gospodarja je jezilo in ga je bilo sram. Zakuril je in zavrel mleko. Nalil ga je v skledo, nevoljno je ukazal Poldrugemu Martinu k zajtrku in še ga je opomnil: »Počasi zajemaj, vroče je!«

»O,« je dejal Poldrugi Martin, »doma smo vroče mleko hladili takole.« Pa je izpred gospodarja ročno potegnil hlebec, ga zlomil in zdrobil v mleko in preden se je gospodar zavedel od začudenja, že je posrebal mleko in kruh, vse, kar je bilo v skledi. Skledo in žlico pa je pustil gospodarju.

Ne, take lenobe, takega požeruha še niso imeli pri tej hiši! In se je Poldrugi Martin grdo zameril skopemu gospodarju. Kar pobrati je moral šila in kopita in ni imel drugih šil in kopit razen hišnih duri. Pa si jih je oprtal na ramo, da so mu tolkle ob pete, in je šel sit in zadovoljen naprej svojo pot.

Koder je šel, povsod so se mu smejali in mu dajali kruha v malho. Dela pa niso imeli zanj nikoder.

Nagibal se je dan, pride v gozd, pa sklence, tukaj da bo nočil. Izbere si mogočen hrast. Nanj spravi vrata in jih položi med veje: holaj, postelja je postлана, varna bo pred divjo zverjo! Tudi večerje mu ne bo manjkalo, malha je polna kruha. Le žejalo ga je in je bil resnično žejen in ne tako, kakor mlinarjeva kokoš, ki je ves dan ob vodi.

Pa je stopil s hrasta in se ozrl, kod kaj teče, kar bi bilo za žejo in zoper njo. Srečne oči, že je uzrl studenec, ob studencu sta bila korec in škaf! Pa si je s korcem nalil vode v škaf in si je škaf in korec, oboje nesel gori na hrast in postavil na vrata, pa so mu bila vrata ne le postelja, nego tudi miza. In je sedel in so mu bila vrata hkratu še stol. Lepo je zalagal, zraven pil vodo in bil zadovoljen, da ga jutri ne bo dramil katerikoli gospodar.

Imeli so pa v tem gozdu svoje zbirališče razbojniki, njihov je bil korec, njihov je bil škaf, ki ju je bil Poldrugi Martin pobral ob studencu.

Poldrugi Martin je večerjal na hrastu, pod hrastom pa se je zbralo dvanajst razbojnikov. Zakurili so ogenj, pekli so in cvrli, vina so imeli s seboj polne mehove, pa so rezali in trgali meso in lomili kosti, jedli so in zamakali, divje se grohotali in vmes so delili svoj plen.

Iskre ognja so visoko letele v hrastove veje, pa je ena izmed isker priletela Poldrugem Martinu na roko in ga pičila, baš ko je pil. Pa se mu je zgenila roka in se mu je voda iz korca razlila po vratih in je z vrat kapala doli.

Se je oglasil najmlajši razbojnik: »Dež gre!«

Se je zasmel glavar: »Nič se ne boj, ne bo te predril! Iz nebes je, hvaležen bodi zanj!«

Še so mu nagajale iskre, pa je dejal Poldrugi Martin: »Oni tam spodaj nagajajo meni, nagajal jim bom še jaz.« Pa je izvrnil ves škaf.

»Oha,« je dejal najmlajši razbojnik, »pošteno lije, nemara so na stežaj odprli nebeška vrata.«

Se je zagrohotal glavar: »Nič se ne boj, dokler ti nebeška vrata sama ne prilete na glavo!«

Poldrugi Martin je čul te besede, pa je dvignil vrata z vej in jih spustil doli, da so s škafom in korcem vred zaropotala po vejah in loputnila na one spodaj.

Prestrašeni so razbojniki zakričali: »Gorje nam, nebeška vrata so prišla nad nas!« in so zbežali, kamor in dokler so jih nesle noge.

Poldrugi Martin pa se je splazil s hrasta in si postregel z razbojniško pojedino. Potem je pobral denar, kar so ga pustili razbojniki, in si ga zbasal za srajco. Naprtil si vrata in se vrnil domov k materi.

Mati je zastokala: »Sinek Martinek, ali si že nazaj, ali ti ni bilo nikoder obstanka?«

Poldrugi Martin pa je potegnil srajco izza hlač, pa mu je zaropotal denar po tleh in ga je bilo toliko, da sta si namesto zgorele hiše postavila drugo, in je bila vsa nova, le duri sta dala nataktniti stare.

MOJ PRVI GREH

Sestrico Olgo sva imeli vsaka svojo malo samokolnico. Tja sva spravljali svoje zaklade in dragocenosti: igračke, svete podobice in nove zlate dvodinarske novčiče. Ti so nama bili najljubši.

Pogosto je hodila k nam stara, stara beračica. Strina, sva jo klicali in radi sva jo imeli. Mama ji je vselej dala kave, strina pa je pri stranski mizi preštevala drobiž.

Nekoč, dobro, dobro se še spominjam, je bila beračica zopet pri nas. Zopet je sedela na svojem običajnem prostoru. Žepe je izpraznila in ves drobiž usula na mizo. Sonce je posvetilo skozi okno, novci pa so se tako zapeljivo svetili, tako blesteli, da sem počasi iztegnila roko, počasi, počasi, in vzela svetel desetvinarski novčič. Nisem še vedela, kaj je greh in vendar sem novčič skrila, skrila tja, kjer je bil najvarnejši: med podobice v svojo samokolnico.

Nevem kako sem mogla skriti novčič, ne da bi bil kdo to opazil. Tudi ne vem, zakaj sem to storila. Vem le to, da mi je tedaj leglo nekaj težkega na srce.

Poteklo je par dni. Pa mi reče Olgica po večerji:

»Daj, Jelica, pokaži mi si podobice!«

Prinesli sva samokolnici k stranski mizi in sva začeli. Najprej je Olga kazala podobico za podobico — do zadnje. A potem sem bila jaz na vrsti. Polastil se me je čuden trepet, še glas se mi je tresel. Strah je rasel od podobice do podobice. Zdaj! Naenkrat zablišči pred nama skriti novčič.

»Kaj pa je to?«, se začudi Olga.

Nisem odgovorila, dvigala podobice kar dalje drugo za drugo, a novčič je padal od podobice do podobice, vedno globlje in obstal na dnu. In tedaj ga Olga vzame v roko in dvigne:

»Jelica, kje si to dobila?«

Mama in teta, ki sta sedeli pri drugi mizi, sta tudi postali pozorni in me pogledali. Vzamem Olgi novc iz rok, a iz ust se mi utrga:

»To, to sem vzela oni dan, ko je bila strina pri nas.«

Tresla sem se in vsa sem otrpnila. Sedaj, kaj bo! V kuhinji je nastal čuden, strašen molk. Nihče se ni zganil. Pričakovala sem, da se bo mama razjezila, teta skočila in zavpila. Nič.

Molk in grozo pa naenkrat pretrga bridko ihtenje. Mama je sloznela ob mizi in jokala, jokala.

Mama je jokala.

Mojo glavo je stisnil strašen obroč, prsi mi je hotelo razgnati. Mama, moja zlata mama!

In so privrele tudi meni solze iz oči ter drsele po licih. Počasi sem se približala mami, kolena so se kar sama uklonila.

»Mama!«

Čutila sem, kako je mama objela mojo glavo in jo pritisnila k sebi. Dvoje src je tonilo v bridkosti.

Vrnila sem usodni novčič, prosila ubogo strino opuščanja, srce pa je spoznalo: Ne kradi!

RIHARD JAKOPIČ:

IVAN POVIREK

Spomladi l. 1920., ko se je po dolгих temnih dneh sramote začelo vzbujati mlado umetniško življenje in so se kar po vrsti pojavljali glasno in bojevito novi talenti, je umiral daleč od njihovega hrepe-

Radovedneža

nenja in navdušenja skromen, a bogato obdarjen mlad umetnik. Ime mu je bilo Ivan Povirek. Čeden mladenič, dober, preprost in čvrst. Pred letom dni bi še nihče ne verjel, da si ga je smrt že izbrala za svojo žrtev in da se bo moral tako kmalu posloviti od tega sveta.

Povratek

Pa smrt ne pozna usmiljenja. Pred njenim dihom mora pasti vse lepo in grdo, majhno in veliko. Povitek se je rodil l. 1892. pri Sv. Križu pri Moravčah. Oče mu je bil cerkovnik in kovač.

Svoje prve kiparske študije je pričel na ljubljanski obrtni šoli pri prof. A. Repiču. Nato je šel na dunajsko akademijo v šolo prof. Müllnerja. Pa vojna ga je zalotila in mu vcepila kal smrti. Umrl je v najlepši dobi, ko je komaj dobro pogledal v življenje in se začel pripravljati na velika dejanja. Le spomin na njega ni umrl in ne bo umrl. Iz njegovih redkih del diha sveže življenje, preprosto, nežno in iskreno, kakršen je bil on sam v sebi. Majhne in neznatne so te stvarce po svojem obsegu, pa lepota mlade duše je v njih. Ljubezen in življenska radost umetnikova sta jih oblikovali. Kakor svetli žarki so, ki posijejo od nekod iz pozabljenih svetov bežno v našo razburkano sedanost in izginejo.

VLADO KLEMENČIČ:

SIRENA

*Vsak dan sirena vpije v nebo.
V nizke barake plane med nas:
Prišel je čas, prišel je čas,
očka, le pojdi pod črno zemljo!*

*Vsak dan se očka zarije v rov.
Zvesta mu lučka sveti tam,
da mu je laže, da ni sam,
da ne zgreši mu kramp njegov.*

*Osem ur vedno čakamo, kdaj
spet ga sirena pokliče nazaj,
da nam poreče: »Zopet sem vaš!«
Srčno pozdravljen, očka naš!*

VERA ALBRECHTOVA:

MED HUCULI V UKRAJINI

Deževna julijska noč je bila. Izza oškropljenih šip se je v kričečih reklamah predmestja izgubljal Lvov v morju luči. Vlak je dirjal proti jugu in bilo je že jutro, ko smo se ustavili v Vorohti, znanem poljskem kopališču.

Drug svet se je odprl pred nami. Huculi v svojih prekrasnih pisanih nošah, na svojih visokih, s pisanimi »lišniki« pregrnjenih vozovih, njih mali huculski konjički in tuja, vendar nam tako domača govorica... Čakali so, da nas popeljejo v svoje kraje, v osrčje Karpatov, v prelepo poljsko Ukrajino.

Vozili smo se med gozdovi, po slabih, neizvoženih kolovozih, da so se visoka kolesa vdiral do osi. Toda naši vztrajni konjički so bili vajeni takih poti.

Tu vidiš cele pokrajine napol odsekanih debel, ki štrle iz zemlje, nalik človeškemu trupom. Kakšna odsekana veja, ki je še ostala, a nikdar več ozelenela, moli v zrak — zdi se ti kot roka, ki vpije v nebo: pogledajte grozote vojne!

Ure in ure nikjer nobene vasi. Sredi gozda zamazana židovska krčma, kjer toči za drag denar bradat Žid v črnem kaftanu trudnim in žejnim popotnikom svojo vodko.

Konjički počijejo in hajdi spet naprej, preko klancev in globeli. Lesen voz se maje, Semenjuk, naš ukrajinski spremljevalec, priganja in si obrača pisan kožuh, da je njegova kosmata stran obrnjena navzven. Žal mu je, da ga dež ne izpere, kajti nosi ga vse leto, ob vsaki priliki ob vsakem vremenu. V najhujši vročini ga ne odloži,

Ivan — huculski deček

samo takrat ga obrne navzven, živo popisanega v prekrasnih ornamentih.

Večerilo se je že, ko smo dospeli v Zabje, sedem kilometrov dolgo vas, na obeh bregovih Črnega Čeremoša.

Ko smo si drugo jutro ogledali kraj, da si uredimo vse potrebno za naše dvomesečno bivanje med Ukrajinci, so moje znanke pozdravljali domačini, stari prijatelji prejšnjih poletij. »Kak se majete?« ali »slava Bogu!« je njih običajen pozdrav. Nikdo, pa bodi še tako stara ženica, ne bo krenil mimo tujca, ne da bi mu poljubil roke.

Huculska žena

Ukrajinci so visoko raščeni možje, v ozko se oprijemajočih hlačah iz domačega sukna, v grobih platnenih srajcah, prepasanih s širokim usnjenim pasom in pisanem kožuhu. Na glavi nosijo majhen črn klobuk, ki je ves okrašen z živopisnimi trakovi. Starejši možaki pa si nadevajo neke vrste kučmo, ki jo nosijo v zimi in letu. V ustih palijo lulke, majhne srebrne pipe, ki so čudovito umetno porisane.

Žene, povečini bose, nosijo dolge, ozke srajce, ki so si jih okrog vratu in na širokih rokavcih same izvezle. Dva predpasnika, podobna našim bosanskim preprogam, spredaj enega in zadaj enega, si v pasu povežejo z več metrov dolgo »popruško«, živo-tkanim pasom. Če ima samo en predpasnik, ga bo nosila vedno zadaj. Po načinu, kako si zavežejo rute, se loči žena od dekleta. Zelo rade se liš-pajo. Okrog vratu jim vise težke verige steklenih krogel in koral. Videla sem jih celo, ki so si nanizale zlate

avstrijske vojaške gumbе, samo da bi bile lepše. Ob slavnějšíh prilikah nosijo bogatejše prekrasne suknene jopiče preko kožuhov, rdeče ali bele, in nevesta s krono na glavi, se ogrne v bel suknjen plašč, ki ji pada do peta, ko jezdi z ženinom, istotako v belem plašču, k poroki. Obuvajo se v rdeče suknjene nogavice in mehke postole, neke vrste opank, ki jih s trakovi povežejo.

Kako živo so osedlani huculski konjički! Saj pa tu jezdi vse, staro in mlado! Voz skoraj ne poznajo, ker so pota preslaba in razdalje posameznih naselbin med Karpati ogromne. Lesena sedla, ki si jih vsak sam izrezlja, pregrnejo s pisanimi ližniki, kosmatimi preprogami, ki služijo v ukrajinski hiši ob vsaki priliki. — Na ližniku spi Ukrajinec, na njem jezdi in kadar umre, mu pregrnejo z njim krsto. Tako pregnjeno krsto neso do groba in ližnik ostane po vsakem opravilu popu v dar. Vse župnišče sem videla preplavljeno z njimi.

Ob bokih konj vise tkane bisage, kamor spravljajo blago. Huculske hišice so skrajno uboge in spominjajo zelo na ruske domove. Toda tudi tu se kaže njihova ljubezen do pestrosti in nakita. Lesene ste-

ne prelepijo s figurami iz pisanega papirja, v razpoke zatikajo smrekove vejice in jih s trakovi prepletajo, kakor mi božično drevesce.

Božično drevesce in veliko pogačo polagajo na krsto otroka in vse to vrže mati v jamo za detetom in ga sama zagrebe. Kot pri nas na jugu, imajo tudi tam navado, da med pogrebom glasno objokujejo in pomilujejo mrtveca. Pa vam hočem povedati še o neki čudni navadi, ki spominja na prav poganske običaje.

Nekega poletnega večera me je žalostno tuljenje izvabilo na polje, ki je s kamenjem ograjen prostor, zaraščen z grmičevjem, pa tudi z bornim sadnim drevjem. Tu pa tam kak lesen križ, visoke gomile. Spoznala sem, da sem na pokopališču. V sredini pa sta stala dva moža in na vso moč žalostno trobila na nekaj metrov dolge »trombite«, neke vrste lesenih trompet in oznanjala, da imajo v vasi mrliča.

In kaj se godi okrog mrtveca? Našemljeni in maskirani sosede in znanci plešejo okrog njega, ga zabavajo in zbijajo šale, češ, da morajo pokojnika zabavati.

Pred pogrebnim sprevodom jaše na konju župnik, za njim nesejo krsto iz nepobarvanih desk, cerkovnik glasno poje in žene plačejo in vpijejo, pomilujoč mrtveca.

Zelo zanimive in predvsem slikovite so tudi male lesene ukrajinske cerkvice. Prekrasno izdelane kupole v vijoličastem tonu, ki so v lesu čudovito sestavljene, so tipične za to pokrajino. Okrog cerkve je trata z zidom ograjena, kjer posedajo ljudstvo po cele dneve. Kdor stopi v cerkev, se parkrat široko prekriža, poljubi tla in s tem opravi mašo. Z ene strani prihajajo moški, zataknejo v špranje pred vhodom svojo zakrivljeno palico in nanjo klobuk, od druge strani ženske, potem pa se zunaj zberejo v gruče, režejo mrzlo »mamaligo« (polento), pijejo vodko in palijo lulke, moški in žene, ter posedajo okrog, kjer se razgovarjajo do poznega popoldneva.

Ukrajinsko ljudstvo je zelo ubogo. Polja so slaba in nerodovitna, povečini nasejena s koruso in krompirjem. Možje prevažajo po Čerešmošu na širokih »tratvah« les v Rumunijo. Živino, predvsem ovce, premorejo le bogatejši.

Po Židih, ki so trgovci in krčmarji, je to dobro ljudstvo do skrajnosti izmozgano. Ti jim posojajo denar na visoke obresti, jim rubijo potem posestva, da si ne vedo pomoči. In koliko jih je, ko se ti v sobotah zberejo v svojih črnih kaftanih pred svojo sinagogo. Kot golažen se mi je zdela njih črna, hinavsko-upognjena pojava med tem dobrim ljudstvom.

Ukrajinsko dekle

Paraska in Olena

uničene zemlje sem prestala s teboj, kajti bila si mi mila in draga. In če še kdaj stopim na tvoja tla, prišla bom popotnica med znance...

Dolgo nisem bila tujka med njimi. Zelo zgovorni in prijazni so. Ukrajinski jezik nam je lahko umljiv. Jugoslavija jim je bila deveta dežela, a ko sem jim pojasnjevala in omenila Srbijo, se jim je nekako posvetilo v glavi.

- Daleč, daleč si zdaj Ukrajina! In vendar ne tako daleč, da bi kdaj pozabila tvoje čudovite gričke in neskončna morja gozdov, tvoje dobro zapuščeno ljudstvo in sladko domačo govorico. Videla sem te v veselju, ko je tvoje ljudstvo rajalo in prepevalo, videla sem te v žalosti, ko je strašna povodenj preko noči uničila vse tvoje domove, prestavila mejnike in ko so v razpenjenih in razbesnelih valovih Čeremoša izginjali znanci, še včeraj tako življenja polni.

Tudi Parasko in Oleno, ki sta mi vsa ko jutro s cvetjem v roki tiho potrkali na moja vrata, je objel v spanju Čeremoš in ju zazibal v globlji sen. Vso grozo

Ksenija Prunkova: „Menjajva“

GLEPOLIŠKA
NŠTVCΛ

I. ŠPICAR:

V KOROTAN!

Osebe: Popotnik, stražnik, štirje Sokoliči, Dobrač, Zila, Drava.

Prvi prizor.

Od daleč se čuje pesem »Pojdimo v Korotan!«, ali kaka druga primerna.

POPOTNIK (*vstopi od leve, ko zasliši pesem, obstoji in posluša, potem sede utrujen na skalo. Pesem je umolknila. Od desne pridejo štirje Sokoliči, ki nosijo knjige.*)

PRVI: Če le nismo zašli? (*Ostali gledajo okrog sebe.*)

DRUGI: Med petjem smo pozabili paziti na pot.

TRETJI: E, kar naprej! Zaiti ne moremo!

POPOTNIK: Kam pa, deca, kam?

PRVI: V Korotan gremo!

POPOTNIK: V Korotan? Jej, jej! Iz tega ne bo nič, deca moja!

TRETJI: Zakaj?

POPOTNIK (*maje z glavo*): Vi, pa v Korotan? Jej, jej, jej!

PRVI: Zakaj pa ne?

POPOTNIK: Ne bodo vas pustili čez, ne bodo!

TRETJI: Pa zakaj nas ne bi pustili?

PRVI (*navdušeno*): Saj to je naša zemlja! Tam je Gospa Sveta in Krnski grad je bil tam! V slovenskem jeziku so ustoličali kneze, ki so prisegli narodu v jeziku našem! Zakaj bi potem ne smeli tja?

POPOTNIK: Tvoje srce je čisto in iskrena tvoja misel, dečko! Toda, to je bilo davno, davno!

PRVI: In prav za to je naša ona zemlja, ker počiva v njej stara pravda davnih časov. — Kar so imeli očetje, je po njih smrti last sinov! Mar nimam prav? — —

OSTALI: Dobro si povedal! Tako jel!

PRVI (*popotniku*): Praviš, to je bilo davno, davno! Ne veš, da še danes tam živi naš rod, ki govori sladko govorico našo, ki čuti, kakor mi, ki poje našo milo pesem?

POPOTNIK: O, vem, vem, dečko zlati!

PRVI: Zakaj bi potem ne smeli tja?

OSTALI: Zakaj ne?

POPOTNIK: Pa kaj hočete tam?

PRVI: Obiskat jih! Nesti jim hočemo pozdrave vseh nas, ki nas objema naša majka Jugoslavija, stisniti jim desnico in jim pokazati ljubezen, ki klije do njih v naših srcih.

POPOTNIK: Blagor vam, deca mila! Božje je vaše poslanstvo in usmiljeno vaše delo!

TRETJI (*popotniku*): Pa kje je prava pot?

POPOTNIK: Čez Golico, čez Jepo in čez Stoli! Povsod vam je lahko priti! Mlade so vam noge, v prsih pa srce pogumno! Le naprej! Nesite svojo ljubav, nesite jo onim, ki jim oklepa led srce in mrak jim zasenčuje duše. — Božje je vaše poslanstvo, deca zlata!

SOKOLIČI: Zdravo, dragi mož! Le še počivaj! Ti si star in truden! Mi, Sokoliči pa naprej skozi sonce in mladost! Zdravo! Zdravo! (*Veselo odkorakajo na levo. Spet se čuje pesem, ki se zgublja v daljavi.*)

POPOTNIK (*vstane in gleda za njimi*): Mladi rod, mladi rod! Naj bi te objela ljubezen do zatiranih in revnih! (*Odide na desno.*)

Drugi prizor.

(*Na meji. Z zatvornico zaprta pot. Pred zatvoro sedi na kamnu stražnik, tako da ga prihajajoči ne vidijo.*)

SOKOLIČI (*pridejo od desne, zagledajo zatvoro in obstoje.*)

ČETRTRI: No, kaj sem pravil? Ali vidite?

TRETJI: Kaj?

DRUGI: Tu je meja, razumeš! Državna meja!

PRVI: Tu je zareza v naše narodno telo, nam je dejal vodnik. Tu je rana, ki zija med materjo in dečo.

TRETJI: Tu je meja!

VI (*otožno-topo*): Meja! (*Premor.*)

DRUGI: Pa kaj nam mar! Mi smo Sokoliči in malenkost nam je, preskočiti takole prekljo. Na! (*Da knjige drugemu. Hoče preskočiti.*)

PRVI: Ne, bratec! To mejo so postavili učeni in mogočni gospodje. In če bi bila zatvornica še nižja in še krajša, bi ne smel skočiti čez.

DOBRAČ, ZILA in DRAVA (*vstopijo od leve.*)

SOKOLIČI: Zdravo! Zdravo!

(*Hitro zaporedoma.*) PRVI: Kam pa, kam? DRUGI: Kam pa greste? TRETJI: Kdo pa ste? ČETRTRI: Odkod prihajate?

(*Hitro zaporedoma.*) DOBRAČ: Pozdravljena, mila deca! Pozdravljena! ZILA: Bog vas sprejmi, bratci moji! DRAVA: Zdravo, bratci Sokoliči!

SOKOLIČI: Zdravo! Zdravo!

DOBRAČ: Videli smo vas prihajati in prihiteli smo naproti!

PRVI: Videli ste nas?

DOBRAČ: Od daleč že!

DRUGI: Ali ste nas spoznali?

DOBRAČ: Seveda smo! Saj ste vi naši in vaši smo mi. O, deca, deca, Gledal sem slavne dni, ko sem stal še na zemlji svobodni. Bil sem kot kralj in ves Korotan je bil kakor rožnato polje. Jaz sem Dobrač, deca moja.

DRAVA: Jaz pa Drava. Porojena na Topoljskem polju, v deželi Peruna, objeta od sester, duhtečih livad, kjer se je šetala divna Živa! — O dečica, solze rose mi oči, če pomislim, da je zdaj zibelka moja v tujini.

ZILA: In jaz Zila. Tudi zibelka moja leži zdaj v tujini, a dom moj je vedno še stari. Majhna sem, zato me pa čuva moj očka Dobrač s tem večjo ljubeznijo in srčno skrbjo.

PRVI: Lepo, lepo ste nam to povedali. Glejte, mi pa smo mali Sokoliči. (*Šfeje*) Eden, dva, tri, štiri! (*Kakor s poveljem*) Zdravo!

DRUGI: Pozdravljeni, Dobrač, Zila in Drava! Zdravo!

OSTALI SOKOLIČI: Zdravo!

PRVI: Čuli in čitali smo o vas. Vi ste naši in mi prihajamo k vam. Kaj nam ta zapora mar! — Bratci, zalet in skok! (*Stopijo od zatvore, da bi vzeli zalet in skočili čez.*)

STRAŽNIK (*hitro skoči pokonci in jim s puško v roki zastavi za zatvornico pot*): Stojte!

SOKOLIČI (*ostrme in začudeno odstopijo.*)

STRAŽNIK: Kje imate dovoljenje?

PRVI (*stopi naprej*): Dovoljenje, gospod? Po poštenih potih hodimo! Ne krademo in ne ropamo. Dovoljenje pa nam daje naša čista vest!

STRAŽNIK: Zakaj hočete sem?

PRVI: Obiskat svoje sestre in brate! Glej, tamle, oče Dobrač je naš in njegova brhka hčerkica Zila! Ali ne povesta že imeni, da je res! Oba sta naša! Mi to dobro vemo, ti pa bi nam rad natvezil nekaj drugega. Kar nič se ne obotavljaj in pusti nas tja čez.

STRAŽNIK: Dovoljenja nimate in pri nas ne uživate dobrega glasul! Poznamo vas! Ste puntarji in prekucuhi!

SOKOLIČI (*začudeno*): Mi, puntarji in prekucuhi?

DRUGI: Bratstvo in ljubezen nosimo po svetu. In prinesli bi ju radi tudi našim bratom v Korotan. Nič drugega ni naš namen.

PRVI: In če so nam zato zaprta vrata, vsaj vemo, kdo nam jih zapira. Slišali smo in brali, da ste jim vzeli najdražje, kar imajo — jezik materin. — Iz šol ste jih izgnali in zdaj jih izganjate še iz cerkva. A, še živi pravični Bog v nebesih, on vidi to in on jim bo pomagal. Mi pa gremo domov povedat našim bratom, kaj smo doživeli tu. — Pozdravljen, oče Dobrač! Nikar ne obupaj! Včasih vrzi čez Jeko kak pogled tja k nam in s Triglavom se pozdravita! Treba je, da sta prijetelja!

DRUGI: Z Bogom, Zila, pa ti Drava!

TRETJI: Zdravo vsem! Pa teto Peco prav lepo pozdravite, tam spi kralj Matjaž!

SOKOLIČI: Zdravo! Zdravo!

DRAVA (*je stopila k Sokoličem*): Jaz grem z vami, deca moja! (*Odhaja s Sokoliči.*)

ZILA (*govori za njo*): Jaz ostanem pri očetu, ali moja misel gre s teboj do konca.

DOBRAČ (*govori za odhajajočimi*): Zdravo, mili Sokoliči, mladi! Naj bi se množila vaša gnezda, da bo vstal iz njih močan in jasen rod, ki naj prinese sonca in sreče našemu ubogemu, slavnemu Korotanu. Pojdiva, hčerkica! (*Odide z Zilo na levo.*)

STRAŽNIK (*sede na prejšnje mesto.*)

(*Od daleč se čuje pesem ali godba »Vse minulo je ...«*)

Tretji prizor.

Kraj prvega prizora.

POPOTNIK (*pride od desne in gleda na levo*): Vračajo se! S pesmijo so odšli, a vračajo se tihi in potrti. (*Kliče jim nasproti.*) Zdravo, Sokoliči, zdravo!

SOKOLIČI (še od daleč): Zdravo! (Po par hipih nastopijo od desne.)

POPOTNIK: Ali se že vračate?

PRVI: Prav si imel, blagi mož! Niso nas pustili tja! S puško so nam zabranili.

POPOTNIK: Vidite, tako je! Ali za to naj vam ne upade še pogum. O, mnogokrat v življenju boste prišli pred zapreke, hujše še in večje! Ali vstrajnost bo premostila vse!

DRUGI (popotniku): Pomisli, z zatvornico so nam zaprli pot.

TRETJI: In s puško so nam zabranili čez.

ČETRTI: In s puntarji in prekucuhi so nas nagnali!

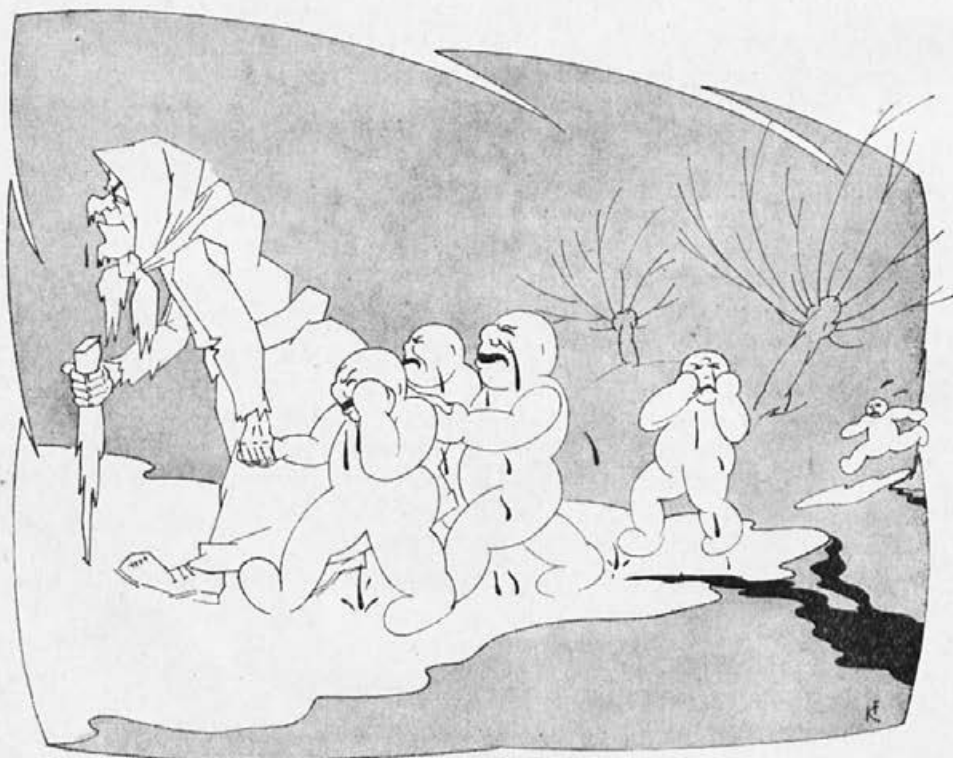
PRVI: Čeprav sem jim povedal, da nosimo le bratstvo in ljubezen!

DRUGI: Zato smo tu! Povej, kaj naj storimo?

OSTALI: Povej!

POPOTNIK: Zatvornica in puška sta zaprli pot telesom vašim, ali vaš duh lahko leti čez reke in gore tja k bratom na sever in na jug. Pri njih se večkrat v duhu pomudite in spoznali boste, da nam je treba silne in mogočne domovine, ki bo ožarjala z materinsko ljubeznijo mrzel dom teh revežev — junakov. Česar nimajo sedaj, naj jim prinese naš mladi, novi, svetli rod!

SOKOLIČI: Prinese jim! Zdravo!

Fr. Kunaver: Zima odhaja

ZA BRIDNE ROKE

Pajac, ki ga kaže slika bo v veliko veselje bratcem in sestricam. Naredimo ga lahko iz ostankov raznih voln, ki jih boste našle doma ali pri znancih. Potrebujemo 100 g volne peščene barve, 20 g kostanjevorjave, 10 g jagodnordeče, 10 g svetlovišnjeve, 10 g črne, 10 g bele in 10 g kavnorjave volne.

Pajaca pričnemo tako, da vso peščenobarvno volno rahlo navijemo na 45 cm visoko lepenko. Končno nit pretaknemo parkrat skozi navito volno in zavozlamo. Na spodnjem robu lepenke prestrižemo navito volno in oddelimo roke in noge. Lepenko pri tem previdno odstranimo. Roke, noge, vrat in pas prevezemo precej trdno z nitjo. Pas ovijemo $\frac{1}{2}$ cm visoko z jagodnordečo, $\frac{1}{2}$ cm z kavnorjavo in $\frac{1}{2}$ cm zopet z jagodnordečo volno. Z istimi volnami ovijemo tudi vrat. Noge ovijemo približno $1\frac{1}{2}$ cm nad prerezom z jagodnordečo 1 cm visoko, z kavnorjavo volno 2 cm visoko. Rese na nogah pristrižemo enakomerno in prišijemo na volneni obroček na nogi po en volneni pompon iz svetlovišnjeve volne. Isti pomponi krasijo tudi jopič malega pajaca.

Nato ovijemo še roke od spodaj navzgor, spodaj zelo tesno, proti vratu rahlejšje, da dobimo pravo obliko roke. Ovijemo 7 cm visoko kavnorjave, $1\frac{1}{2}$ cm jagodnordeče, $1\frac{1}{2}$ cm kostanjevorjave, 1 cm svetlovišnjeve in zopet 1 cm jagodnordeče volne.

Oči, nos in usta všijemo z navadnimi vbodi iz črne volne, za oko dodamo par belih vbodov.

Končno naredimo še štrlečo lasuljo. Z kostanjevorjavo volno naredimo dolge zanke skozi glavo in vsako pritrdimo z kratkim vbodom.

Za pompone izstrižemo 10 kolobarjev iz lepenke v premeru 3 cm. Po dva in dva položimo skupaj in gosto ovijemo z volno. Nit zavežemo in prestrižemo ovito volno ob zunanem robu. Med oba kolobarja pretaknemo nit in trdno zavežemo. Ko odstranimo lepenko, pristrižemo niti z ostrimi škarjami, da dobimo lepo okroglo obliko. Pri zavezovanju pomponov je dobro, ako si najdete pomagačico, ki drži kolobarje, ko ve zavezujete. Barve pajaca lahko tudi poljubno sestavite. Najlepše so žive barve, ki se pa morajo med seboj lepo ujemati. P.

IN VPRAŠANJA ODGOVORI.

Zakaj pozimi ne grmi? (Janko Flandja, Novo mesto.)

Pravilno bi moral vprašati: zakaj pozimi veliko redkeje grmi kakor poleti, kajti tudi pozimi slišiš tu pa tam grom, dasi zelo poredkoma. Grom je vedno združen s strelo. Strela pa ni nič drugega kakor mogočna električna iskra, ki preskoči z oblaka na oblak ali z oblaka na zemljo. Strela silno močno segreje na svoji poti zrak tako, da se hitro raztegne. Strela razžene tako z velikansko silo zračne plasti, ki se pa po prehodu strele zopet s silo zrušijo v tako nastale praznine. Ti močni zračni streslaji se prenesejo kot grmenje na ogromne razdalje. Ker je strela zelo hitra, nastane grom skoro istočasno na vsej njeni poti, ki meri vedno nekaj kilometrov. Najbližje zračne eksplozije slišimo najprej in tudi najjačje, od bolj oddaljenih točk prihaja zvok pozneje in šibkeje do našega ušesa.

Strela je značilen pojav pri viharjih. Viharji, zlasti tako zvani toplotni viharji pa nastajajo v vročem letnem času in tudi tedaj po večini ob času, ko ima dan najvišjo temperaturo ali kmalu nato. Vzrok, da nastanejo, moramo iskati v zračnem pritisku. V kraju, kjer radi pritiska v okolici vlada popolna tišina, se zračne plasti ob zemlji lahko močno segrejejo. Radi tega sprejemajo vase velike množice vlage. Pravimo, da je soparno. Take zračne razmere pa so nenaravne, kajti spodaj so tople in radi tega lažje zračne plasti, nad njimi pa mrzlejšje, težje plasti. Najmanjši povod zadostuje, da se dvignejo spodnje plasti v višine in da se zgornje usujejo na zemljo, kjer se razpršijo kot viharni veter na vse strani. Zračne plasti, ki so se vzdignile, se raztegnejo in pri tem močno ohladijo. Radi tega se zgostijo vodne pare v njih in tvorijo tako zvane grmadne oblake. Če se usuje iz takega oblaka dež, nastane zelo visoka električna napetost, ki se zenači v obliki strele.

Poleg teh toplotnih viharjev, ki so običajno združeni z vročim letnim časom in se odigravajo le na manjšem ozemlju, poznamo še druge viharje, ki so nezavisni od letnega časa in ki se raztezajo na veliko obsežnejši pas.

Odkod dobi zemlja moč, da se vrti okoli svoje osi? (Žunc Jožef v Semiču.)

Na tvoje vprašanje najprej dve opazki. Ako govorimo o Zemlji kot nebesnem telesu, pišemo »Zemlja« z veliko začetnico, kajti to je njeno lastno ime, slično kakor nosijo druga nebesna telesa ime: Mars, Venera ali Večernica, Jupiter, Sonce ali Luna. Fizika ne rabi izraza »moč«, pač pa govori o »silah«.

Da se vrti Zemlja ali katerokoli drugo nebesno telo okoli svoje osi, zato ni potrebna nobena sila. Zemlja je namreč ogromna vrtavka. Gotovo si se že sam igral s to igračo. Zadostuje, da je enkrat močno zasučeš, in se ti vrti dolgo časa okoli svoje osi. Ako ne bi bilo trenja med podlago in konico, ki se z njo vrtavka dotika podlage in tudi ne zračnega upora, bi se vrtavka neskončno dalje vrtela. Taka vrtavka brez trenja in brez upora sredstva, v katerem se vrti, je Zemlja. Vrti se, odkar obstoji, in vendar ni Zemlja več tako mlada. Učenjaki cenijo njeno starost na 1500 milijonov let. Gotovo pa se je vrtela še prej, ko je bila združena s Soncem. Ta skupni ples Sonca in Zemlje pa je trajal nekaj tisoč milijonov let. Zemlja pa bo še dolgo dalje plesala, kajti prav nič ne kaže, da bi bila že utrujena. Mirno se suče dalje okoli svoje osi in potrebuje za enkratni vrtež en dan ali dvajset štiri ure.

Zvezdoslovci pa so vendar dognali, da jo nekaj zadržuje v njenem plesu. Gotovo si že slišal o plimi in oseki. Radi luninega in sončnega privlaka nastane namreč na zemljinem površju nabrekli, ki se premika po Zemlji v nasprotni smeri, kakor se vrti Zemlja sama. Ta premikajoča se nabrekli zadržuje Zemljo v njenem gibanju. Radi tega se Zemlja čimdalje počasneje vrti okoli svoje osi. Ker pa merimo po njenih vrtežih dolgotrajne dneve, mora postati dan čimdalje daljši. Prirastek dneva, ki so ga izračunali zvezdoslovci, pa je tako neznan, da ga niti oni s svojimi tako natančnimi pripravami niso mogli še ugotoviti. Dan bi se namreč radi plimovanja skrajšal v enem stoletju za tri sekunde.

Kako gradi polž svojo hišico? (Vovk Metod iz Češnjic.)

Pri vrtnem polžu opaziš tri dele telesa: spodaj veliko mišičasto nogo, ki se med plazenjem po tleh krči in širi ter zapuša za seboj slinaste sledove; spredaj glavo s štirimi rožički, tipalnicami; zgoraj na hrbtu pa hišico ali lupino, ki pokriva drobno, njak, to je fin meh, v katerem nosi polž važne notranje organe, kakor črevo, želodec, jetra in drugo.

Drobno, njak se prav nikjer ne dotika lupine, kajti čezenj je poveznjen nežni plašč, v katerem tiči kakor palec v odrezanem rokavičnem prstu. Toda rokavični prst lahko snameš raz palec, polževega plašča pa ne moreš sneti, ker je zraščeno z drobno, njakom, izvzemši ozek spodnji rob, ki ohlapno pada proti nogi, naslanjajoč se od znotraj na lupino. Plašč torej loči drobno, njak od lupine.

Plašč, posebno pa plaščev rob ima nalogo, da gradi in veča lupino. Njegove žleze izcejuje belkast sluz z apnenecem, ki se razliva po površju roba, kjer se strja in zrašča z lupino, ki jo na ta način veča.

Če lupino presekamo in obrusimo, vidimo pod mikroskopom tri plasti, zunanjo, srednjo in notranjo plast. Plaščev rob ustvari seveda najprej zunanjo plast, ki je nežna in prozorna in je sestavljena iz samega sluzi, tako zvanega konhina. Nato pride na red srednja plast, ki jo tvorita sluz in apnenec. Ko apnenec trdi, se pretvarja v fine igle in stebričke. Notranja plast, ki leži ob plaščku, je sestavljena kakor srednja, a apnenec se izloča v obliki prefinih, s površjem plašča vzporednih ploščic. Ta plast je radi tega gladka kakor zrcalo in se svetli kakor opal; imenujemo jo biserno matico.

Plaščev rob izdeluje torej vse tri plasti, drugi deli plašča pa sodelujejo samo pri gradnji biserne matice.

Videli smo, kako radi delovanja plaščevega roba lupina raste in se širi. Toda kdaj je nastal vrh lupine, kdaj je bil zgrajen prvi zavoj?

Stari polž zleže spomladi v gnezdo, ki ga je zvrtil v zemljo, 60–70 trdolupinastih jajčec. Jajčece ima v premeru 4–6 mm. Ko so ležala jajčeca 25–26 dni v gnezdu, se odpro majhnim mladim polžkom, ki so že podobni starim, kajti vsak izmed njih nosi na hrbtu majheno prozorno lupinico. Prvi zavoj ali vrh lupine je zrastle že v jajčecu, da ga je mladi polžek kot doto prinesel na svet. Zarodek v jajčecu je namreč vprav na vrhu imel žlezico; ko se mu je razlila, in ko se je njena snov strdila, je bil ustvarjen prvi zavoj polževe hišice.

Za nadaljno rast lupine skrbi, kakor smo že slišali, plaščev rob. Po rojstvu polžek ne zapusti takoj gnezda, ampak ostane še kakih 8–10 dni doma, da se privadi svetlobi. Medtem časom pa je rob njegovega plašča že zgradil drugi zavoj, tako da dosega hišica že višino 3–4 mm. Preden polžek na jesen zaspi, ima lupina že $2\frac{1}{2}$ –3 zavojev in je $7\frac{1}{2}$ –9 mm visoka. Ker pa so zavoji vedno obsežnejši in širši, potrebuje polž za posamezen razvoj vedno več časa in gradiva; delo torej vedno počasneje napreduje. Gradi samo 2–3 leta, ker mu navadno ni usojeno daljše življenje.

Ap.

Cicibrodov

S TREBUHOM ZA .

 SO ŠLE V SVET. HODILE SO MIMO ,
MIMO , ČEZ IN KONČNO DOSPELE V VELIKO
. BILA JE ŽE IN POLNA
 JE SIJALA NA . USTAVIJO SE PRI PRVI .
REČE PRVA: „POTRKAJMO NA IN PROSIMO PRE-
NOČIŠČA“. PRAVI : „MORDA NAS DOBRE VZA-
MEJO NA DELO“. MENI : „IN MORDA NAM DAJO KAJ
.“ IN POTRKAJO NA . POKUKA ČRN ČEZ
ROB : „KAJ PA HOČETE?“ SE PRIKLONIJO IN
REKO: „SMO UBOGE LAČNE BREZ , BREZ
. PROSIMO PRENOČIŠČA.“ ODGOVORI ČRNI :
„NIMAMO ČASA. NOCOJ IMAMO NA KONCERT. ČE
ZNATE , PRIDITE NA POMAGAT.“ ALI NE

ZNAJO NE . ODIDEJO IZ
 ŽALOSTNE. SPREMLJA JIH MAČJE S . TO SO
 VAŠKE , KI POJO. ČRNI PA . NA KONCU
 SEDEJO NA OBCESTNI
 IN SI BRIŠEJO SOLZE S . TAM JIH ZALOTI VELIK
. ZALAJA IN RAZTRŽE BELKI , ZLATKI ODGRI-
 ZNE , ČRNOGLAVKI PA ODNESE . KOMAJ SO SE
 REŠILE SKOZI LUKNJO V . „KAJ BO,
 KAJ BO?“ JOKAJO IN ČAKAJO, DA ODIDE
 IN DA MINE .

(Se nadaljuje.)

Ksenija Prunkova: Butara

PALČEK IN LASTOVICI

Spisal in narisal: E d o D e r ž a j.

Pomlad je zopet prišla v naše dežele. Polje in gozd, trate in livade so zelene in cvetoče.

Na hiši starega gruntarja Bokala je tik nad oknom lepila sivkasto bela, hrapava kepa blata. Marsikdo si je mislil: »Čudno, da Bokal to nesnago trpi?« Sicer je bil Bokal hudo natančen.

Morda so nagajivi otroci prilepili blato na zid? O, ne! Kepa blata na Bokalovi hiši je bila domek lastovičje družinice, ki je že nekaj let spomladi redno prihajala k Bokalu. In gospodar se je prihoda ljubkih ptičic iz vsega srca veselil. Ko se naše ptice selivke vračajo v naše kraje, je dobri Bokal dan za dnem s skrbnim očesom ogledoval mali domek svojih ljubljensk. Zgodilo se je, da ptičici nista prispeli točno ob času, tedaj je starec s sklonjeno glavo hodil okrog hiše in se je zdaj pa zdaj zagledal v daljavo, misleč, morda pa le pride-

ta. Tudi tisto leto ni bilo lastovic od nikoder.

Minilo je že skoraj štirinajst dni, odkar bi morale biti na mestu. Bokal je že docela obupal. Nekega pomladanskega večera, ko je posegal pred hišo, je premišljeval: »Kaj se je zgodilo lastovicam? Ali so jih neusmiljeni ljudje vjeli v mreže? Ali sta omagali na poti in padli v morje? Ali so se morda ustavile tam daleč pri drugem kmetiškem domu in si grade novo gnezdece?« Bokalu se je milo storilo ob teh mislih.

Iz tega premišljevanja ga je zbudilo veselo čivkanje. Kdo more popisati srečo in veselje starega Bokala v tem trenutku. Saj sta se vrnila njegovi ljubljene lastovici. Radostno sta ga obletavali in glasno čivkali, kot bi se hoteli opravičiti radi poznega prihoda. Po pozdravu sta se spustili h gnezdecu, da vidita, če je vse v redu.

Bokal jih je vradoščen pozdravil, nato je hitel v hišo, kar so ga nesle noge. Obvestil je domače o prihodu pogrešanih ljubljensk.

Zmračilo se je in naši znanki sta sklenili, da še pred nočjo poskrbita za večerjo. Večer je bil jasen in vse je kazalo, da bo naslednji dan lep, sončen. Dvignili sta se visoko proti nebu, kjer sta jeli loviti prestrašene mušice, ki so se vse dotlej veselo zabavale v zračnih višavah. Menda so bile prepričane, da se letos ne povrneta nadležni lastovici. Tolsti komar se je celo širokoustil, da se sploh ne boji lastovic, če bi tudi prišle. A v tem je že zazrl pred seboj široko odprti kljunček lastovice, ki je že od daleč zagledala jezikavega debeluha.

Malce je završalo in komarja ni bilo več. Preplašeni so jeli begati njegovi tovariši po zraku, saj so vedeli, da ni daleč čas, ko jih bo doletela ista usoda.

Ko sta se naši znanki navečerjali, sta sklenili odleteti domov. Imeli sta še mnogo dela. Znotraj je gnezdece gotovo še čisto dobro. Perje in slamica je bila na suhem, a tu in tam bo le treba to ali ono nepotrebno odprtino zamašiti. Noči so še hladne in dolge in proti jutru jih bo zeblo. Vse do danes sta pa bivali v vročih, sončnih pokrajinah.

V velikih lokih sta se spustili nizdol. Samec, ki mu je manjkal zadnji krempeľ in mu je stari Bokal zaradi tega nadel ime »Krempelj«, je bil prvi pri vходу gnezda. Koj mu je sledila ženka. Ogledala sta si gnezdece in v svoje veliko začudenje sta ugotovila, da vlada v njem strašen nered. Nekdo je v času njune odsotnosti bival v njem. Kdo se je drznil? Krempelj se je ves tresel od jeze. O, če bi vedel, kdo se je upal bivati v njegovem domu!

Godrnjaje sta pričela pripravljati ležišče. Krempeljčeva ženica je baš mašila neko luknjico, ko je zagledala v kotu med slamico sivo peresce, ki ga lansko leto gotovo ni bilo v gnezdu. Togotna ga je pokazala možu. Ej, da ste čuli in videli, kako se je le-ta razjezil. Sedaj mu je bilo vse jasno. Spoznal je peresce potepinskega vrabca, ki je preteklo leto gnezdil v žlebu za hišo. Ta predrzneš! Razjarjeni Krempelj je sklenil, da ob prvem srečanju pošteno obračuna z njim. Slednjič sta z ženko pripravila gnezdece za noč ter se tesno stisnila drug k drugemu, da jih ponoči ne bi zeblo.

Utrujena od dolge poti, sta kmalu zadremala. Naenkrat se je v mali odprtini tik strešnega žleba nekaj zasvetilo. Prestrašeni sta se lastovici ozrli proti malemu okencu, ki je vodilo na podstrešje Bokalove hiše. Kako sta se začudili, ko sta v okencu zagledali od male svetiljke ožarjeni bradati obrazek. Kaj neki to pomeni? Ali je vsa okolica začarana? Dokaj let že bivata v gostoljubni hiši starega Bokala, a takih reči še nista loživali.

V tem začujeta droben glasek, ki jih ponižno prosi, naj ne zamerita, če jih v tako pozni uri še moti. Sedaj sta bila prepričana, da je ono bradato bitje s svetiljko — človek, dasiravno neverjetno majhen. Vedela sta pa tudi, da velja njegov prijazen nagovor njima. Krempelj, ki se je od prvega strahu in začudenja nekoliko opomogel, mu prijazno odgovori: »Bog daj dober večer. Kdo si prijatelj in kaj želiš od naju?«

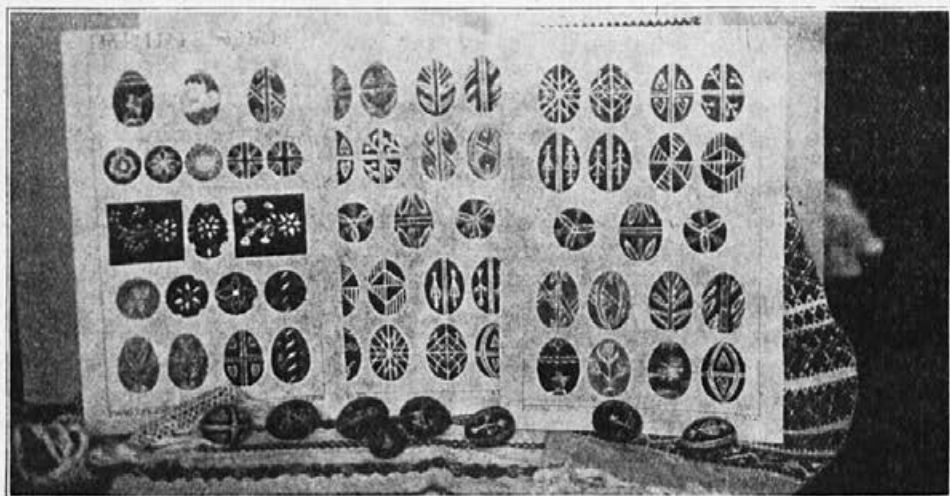
(Se nadaljuje.)

OB PREKMURSKIH STATVAH.

Kakor je lepo Prekmurje s svojimi zelenimi travniki in zlatimi njivami, tako so tudi lepa vsa dela, ki jih izvršuje naš rod, ki tukaj živi. Na prijazni ravnini stoje bele hišice, okrog njih pa so sadovnjaki. Ako stopiš v hišo, najdeš skoraj povsod, posebno pa v spodnjem Prekmurju —

je bil mnogo let pod tujo oblastjo. Mnogi so šli mimo njega, pa se niso zmenili zanj. Da pa ne bi te navade popolnoma izginile, smo začeli zbirati vse te narodne stvari.

Dne 4. februarja smo obhajali spomin velikega hrvatskega biskupa Strossmayerja. Ta je bil goreč Hrvat, ki se je mnogo

Prekmurske „remenke“ (pisanke)

statve. Na njih izdelujejo ženske, ponekod moški, domače platno. Posebno v krajih okrog Dol. Lendave izdelujejo domače platno okrašeno s pisanimi vzorci. Ob dolgih zimskih večerih, ko lega mrak na zemljo, ki je pokrita z biserno snežno odejo, se vsede kmečka družina okrog peči. Ženske sedijo za brnečimi kolovrati, moški pa popravljajo razno orodje. Otroci sede okrog starega očeta, ki jim pripoveduje pravljice, pripovedke in povesti. Mirno ga poslušajo in kar zaverovani so v dedovo pripovedovanje, ki zna govoriti tako lepo, tako čudovito. Ta navada je bila v starih časih v vseh kmečkih hišah, a sedaj je že iz nekaterih izginila. Stari ljudje umirajo in z njimi vse te stvari. Ta narod

brigal za narodno blago. Zbiral je povesti, podpiral razne ustanove. Vedel je, da se bo v mnogih letih pozabilo, s čim se je narod pečal v preteklosti. Ker je biskup Strossmayer storil mnogo dobrega za narod, obhajamo vsako leto njegov spomin. Tako smo tudi letos. Po proslavi smo pa šli pogledat narodno ročno delo v Petišovce.

Ko smo se odpravile od doma, so poskrivali nebo beli oblački. Kmalu pa se je po jarkih in zatišjih, kjer je še ležal sneg, zabliščalo, kakor bi bili tam raztreseni sami biseri. Kmalu pa je zasijalo zlato sonce in jih razpršilo. Bil je krasen dan, čeravno je v deželi še starka zima. Po travnikih že ni bilo snega, vendar

je bila trava še vsa rjava in poležana. Nebo je polagoma postalo čisto kakor ribje oko, noben oblček ni motil njegove čiste modrine. Sonce je sipalo zlate žarke na zmrznjeno zemljo. Po preteku pol ure smo prišli v vas Trimline. Videli smo še stare hiše brez dimnikov. Te so še iz starih časov, ko še ni bilo zidanih hiš. Nekatere pa so lepe in zidane. Postavili so jih ljudje, ki so prinesli denar iz tujih krajev — iz daljne Amerike. Skoraj na koncu vasi pa je velika mlaka, sedaj vsa pokrita z debelim ledom. Kako se je bleščalo čez in čez! Na ledu je bilo mnogo otrok, ki so se vozili s sankami. Tudi mi smo šli preiskusit ledeno skorjo. Potem pa smo nadaljevali pot proti Peteršovcem. Kmalu smo zagledali prve hiše. Na poti smo videli svinjskega pastirja, ki se je zaspano naslanjal na palico. Svinje so brozgale po zemlji, ki se je začela zgoraj topiti radi toplih sončnih žarkov. Ko smo prišli v Peteršovce, smo se takoj napotili k hiši, h kateri smo bili namenjeni.

Prijazno hišico je obsevalo sonce od sprednje strani. Ženica srednjih let nas je prijazno sprejela. V sobi smo videli lepo poslikano skrinjo. Najbrž jo je imela žena od takrat, ko se je poročila. Potem

se je vsedla k statvam in tkala. Takrat sicer ni tkala vzorcev, ampak navadno platno. Ko nam je to pokazala, je stopila k omari in nam pokazala razne prtiče in brisače s krasnimi vzorci. Ravno to je bil vzrok, da je začela pripovedovati o svojem sinu, ki je v šoli. Končal je našo m. š., sedaj pa je na mariborskem učiteljski šoli. Uboga žena, koliko se trudi zanj. Pripovedovala je, kako tke platno in koliko zasluži za to. Vsak dan tke, pri tem gospodinji ter skrbi za živino. Denar pa pošilja sinu. In vedno zaupa v božjo pomoč. Ko je pripovedovala o sinu, so ji spolzele svetle solze po licu. Kako draga ji je vsaka njegova reč! Skrbno spravlja vsa njegova pisma. Nobena žrtev zanj se ji ne zdi pretežka.

Med potjo smo se pogovarjali o vsem, kar smo videli. Zlato sonce se je smehljalo z neba in nas božalo s toplimi žarki. Domov smo prišli čisto zamišljeni. Pripovedovali smo o lepih ročnih delih, največ pa o materi, ki tako skrbi za svojega sina. Od te poti smo imeli dvojno korist, videli smo narodno blago in imeli priliko spoznati neizmerno materino ljubezen.

Verona Horvat,

III. r. mešč. šole v Dolnji Lendavi.

DRAGI »NAŠ ROD«!

V nedeljo, 21. februarja smo imeli lučki šolarji smučarsko tekmo. Udeležilo se nas je kakih 20 šolarjev. Vozili smo različno, nekateri dobro, nekateri slabo.

Po končani tekmi je bila razdelitev nagrad.

Pozdravljamo vse čitatelje »Našega roda«, posebno pa smučarje.

Alojz Bosc, Luče ob Savinji.

SLAVJE NAŠEGA G. ŠOLSKEGA UPRAVITELJA.

Dne 27. februarja je bila pri nas v Zagorju lepa slavnost. Naš gospod upravitelj Janko Levstik je obhajal tega dne 50-letnico rojstva, 30-letnico; kar je v Zagorju učitelj in svoj god. Po maši, ki je bila radi proslave sv. Save, smo šli vsi šolarji v Šolski dom. Ko smo prišli v dvorano, smo kar cstrmeli, tako je bilo vse okrašeno. Ko je prišel g. upravitelj v dvorano, smo mu vsi otroci veselo ploskali. Z njim je prišel tudi naš šolski nadzornik g. Bezcljak in vsa upraviteljeva družina.

Prvi je izpregovoril g. učitelj Kolenc, ki je povedal in opisal vsa dejanja, ki jih je izvršil naš dobri gospod upravitelj. Nato so sledile pevske točke, razni prizorčki in deklamacije. Dva učenca sta igrala tudi gosli. Vsi so prav dobro izvršili svojo nalogo. Mi šolarji smo poklonili g. upravitelju šopek rdečih nageljnov, učiteljstvo pa mu je dalo v spomin lepo olinato sliko, na kateri je sejalec, zadaj pa Zagorje.

Tudi g. nadzornik mu je voščil in želel, da bi bil še mnogo let zdrav, mi pa, da bi mu bili vdani učenci. Na koncu se je zahvalil g. upravitelj in potem smo šli domov. Zadovoljni smo bili, da smo tako lepo proslavili našega ljubelega g. upravitelja. Vsi smo mu želeli, da bi še mnogo let bil med nami.

Bog naj ga živi!

Košak Jože,

učenec 5. a razr. v Zagorju ob Savi.

DRAGI »NAŠ ROD«!

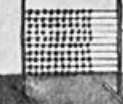
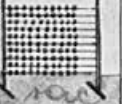
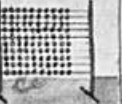
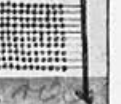
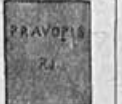
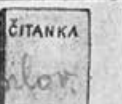
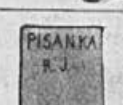
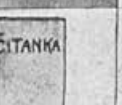
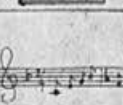
Povedati Ti moramo, da je naš razred zadela huda žalost. Umrla je naša součenka in Tvoja naročnica Podlesnik Jakobina. Bila je že dva meseca hudo bolna in je silno trpela. Kadar smo jo šli obiskat, se nam je zelo smilila. Vsi smo jo radi imeli. Nikoli je ne bomo pozabili.

Učenci in učenke

II. razr. Selnica ob Dravi.

URNIK

Radoša Juharta, učenca III. r. deške šole v Celju

Ura	Ponedeljek	Torek	Sreda	Četrtek	Petek	Sobota
8-9						
9-10						
10-11						
11-12						
12-13						

VELIKONOČNA KRIŽALJKA

(Lovro Zgonc.)

Besede pomenijo:

Vodoravno: 5. kamen v trdotni lestvici; 9. moško krstno ime; 14. posoda; 15. ameriška država; 16. vladar starih Egipčanov; 17. izdelek čebelic; 18. nasl. kratica; 21. snov; 25. del ribe (mn.); 28. dolž. mera; 30. del telesa; 31. gl. mesto evropske države; 32. vulkan na Siciliji; 35. puščavska žival; 36. пристаниšče v Albaniji; 37. pisalna potrebščina; 39. žensko krstno ime; 40. reka v Jugoslaviji; 41. števnik; 42. veznik; 43. predlog; 44. pouk; 45. reka v Aziji; 47. gora; 49. glodavec; 51. ???; 56. gorovje v Grčiji; 57. del soda; 58. celina; 59. obrtnik; 60. os. zaimek; 61. gora v Karavankah; 65. gl. mesto Turčije; 66. slovenski slikar; 77. m. krstno ime; 78. del telesa; 84. otočje v Egejskem morju; 90. ???; 102. vislice; 103. ud; 104. naši predniki; 105. ž. krst. ime; 106. šola (srbohrv.); 107. reka v Nemčiji; 108. slika; 109. žuželka; 111. poljski sadež; 113. reumatična bolezen; 114. m. krst. ime; 115. najmanjši del materije; 116. m. krst. ime; 117. žuželka; 119. orožje zamorcev; 121. kuhinjska potrebščina; 122. del drobovja; 124. pesniška oblika; 125. sorodnik; 127. poslopje; 128. srbohrvaški predlog; 129. kratica jugoslovenskega Škola; 130. mesto v ČSR; 133. del pohištva; 135. prislov kraja; 136. nikalnica; 137. kača; 138. srd; 139. sv. pisem. oseba; 140. število; 141. del glave; 142. reka v Afriki.

Navpično: 1. del telesa; 2. reka v Rusiji; 3. školjka; 4. mesto v Jugoslaviji; 6. zver; 7. sv. pisem. oseba; 8. predlog; 9. plošč. mera; 10. pogreška; 11. trg na Tolminskem; 12. ž. krst. ime; 13. mala ptica; 18. žival; 19. zemljepisni izraz; 20. ž. krst. ime; 22. turški častnik; 23. m. krst. ime; 24. poljsko orodje; 26. m. krst. ime; 27. soustanovitelj Rima; 28. božje znamenje; 29. poganska molilnica; 33. strup; 34. utež. mera; 38. veter; 40. prislov kraja; 41. utež. mera (kratica); 46. darilo; 48. nočno zabavališče; 50. del roke; 51. neokretnež; 52. medmet; 53. os. zaimek; 54. skrajna točka polotoka; 55. javno pohujšanje; 62. oblika pomož. glagola; 63. lepoticje; 64. srbski car; 67. drag kamen; 68. divjačina; 69. evropska država; 70. reka v Jugoslaviji; 71. zamorec; 72. m. krst. ime; 73. slovenski mecen; 74. zapreka; 75. naselbina; 76. skala (mn.); 78. matematični izraz; 79. gora v kraškem pogorju; 80. perutnina; 81. gora na Kvarnerskem polotoku; 82. dom. žival; 83. mesto v ČSR; 84. sorodnica; 85. naprava, katero rabimo, kadar nabijemo sod; 86. del trupla; 87. grški bog; 88. nasprotno od izgube; 89. žito; 91. slaven vojskovodja; 92. isto kot 121 vod.; 93. ž. krst. ime; 94. znanost; 95. doba (tujka); 96. obl. os. zaimka; 97. glasbeni izraz; 98. rastlina; 99. metulj; 100. dva soglasnika; 101. perutnina; 110. morska riba; 112. obrtnik; 118. vrtno poslopje; 120. zvižaja; 123. je železo; 126. število; 131. del hiše; 132. predlog; 133. del voza; 134. nebeška hrana Izraelcev.

MEH ZA SMEH.

„Gospod krčmar! V juhi iz volovskega repa plava zob!“

„Se je pa že vol v rep ugriznil, ko so ga zaklali!“

„Mama, Danica je popila črnilo iz očetovega črnilnika.“

„Ježeš, Bog pomagaj!“

„Nič hudega, mama. Saj sem ji takoj potisnila pivnik v usta!“

Rudolf Pristovnik, Dravograd.

OBLAČILNICA ZA SLOVENIJO

LJUBLJANA, MIKLOSIČEVA CESTA ŠT. 7

priporoča svojo bogato zalogo manufakturnega blaga po nizkih cenah in ugodnih plačilnih pogojih

ANT. KRISPER, LJUBLJANA

MESTNI TRG.

Čevlji, kuhinjska posoda, porcelan, usnjate torbice, damski plašči, nogavice in galanterijski predmeti po najnižjih cenah.

ZA SMUČARJE
PRISTNI TIROLSKI LODEN
GABARDIN ZA DAME

NEPREMOČLJIVE TKAJINE ZA DEJNE JOPICE

VOLNENE FLANELE
ZA TELOVNIKE

PRISTNI TURING ZA SRAJCE IN BLUZE

A.&E. SKABERNÉ

UGANKI

1.

Marsikaj čudnega vidiš po svetu,
včasih lahko nosiš vodo v rešetu.

(Pozimi — led)

2.

V vodo gre rdeč in žareč kot zlató,
ven pa ne zlat, ne srebrn
samo še črn. Kaj je to?

(Oglje.)

ČEVLJE

najboljše domačega izdelka
in odličnih inozemskih tvrdk
kupite najugodnejše v trgovini

A. ŽIBERT
LJUBLJANA

PREŠERNOVA ULICA

Klišee, eno- ali večbarvne za časopise,
knjige, razglednice itd. izdeluje

JUGOGRAFIKA, klišarna

Ljubljana, Sv. Petra nasip 23.

MESTNA HRANILNICA

LJUBLJANSKA

LJUBLJANA
PREŠERNOVA ULICA 3

Je največja regulativna hranilnica v Jugoslaviji.

Ima vlog nad 480.000.000 Din.

Za vse vloge jamči Ljubljanska mestna občina
z vsem svojim premoženjem in z davčno močjo.
Vloge sprejema na knjižice in na tekoči račun
in jih obrestuje kar najbolj ugodno.

Posojila dovoljuje na posestva, menice in
vrednostne papirje čim najceneje.

Za male trgovce in obrtnike ima posebno
kreditno društvo, za pupilne naložbe pa sodni
depozitni oddelek.

Za varčevanje mladine izdaja lične
domače hranilnice, za pošiljanje denarja
po pošti pa svoje položnice.

Telefon št. 2015 in 2616.

Poštni čekovni račun št. 10.5.3.

Uradne ure za stranke so od 8. do 12. in pol.